

QALAMTASVIR TASVIRIY SAN'ATNING ASOSI

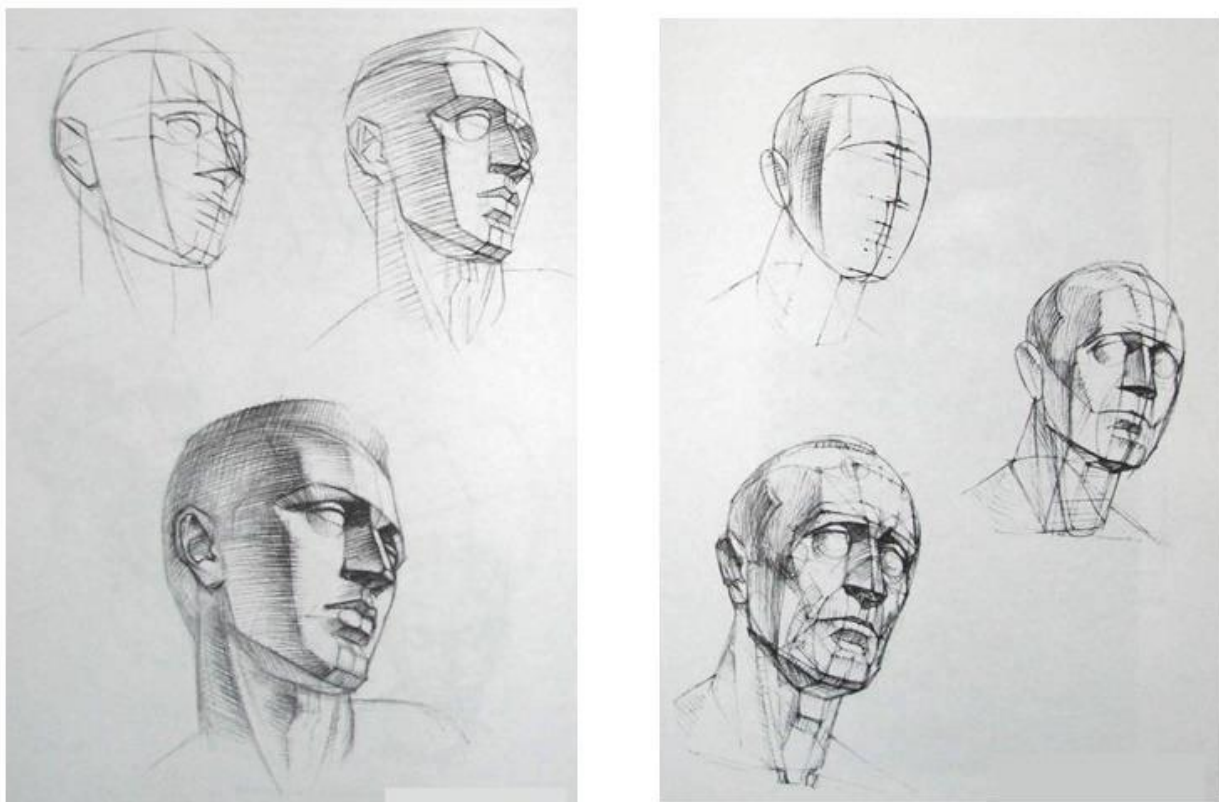
*Farg'ona viloyati Bag'dod tumani
4-umumiy o'rta ta'lim maktab tasviriy
san'at va muhandislik grafikasi fani o'qituvchisi
Omonova Damira Ahmadjon qizi*

Annotatsiya: Maqolada qalamtasvirni tasviriy san'atda tutgan o'rnini haqida ma'lumotlarga to'xtalib o'tilgan.

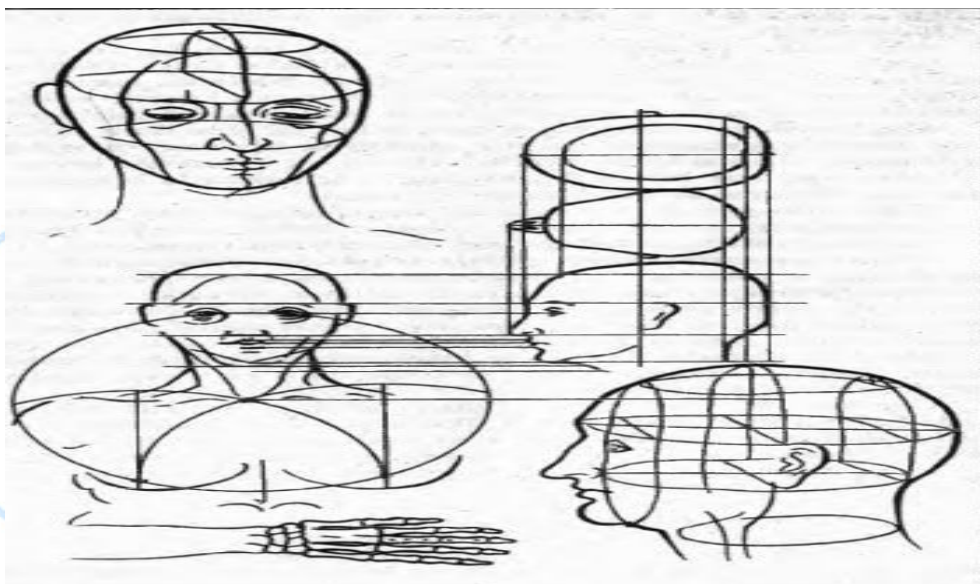
Kalit so'zlar: Qalamtasvir, san'at, tasviriy san'at, soya, xaykaltaroshlik, yorug'.

Qalamtasvir – barcha tasviriy san'at turlarining (rangtasvir, dekorativ amaliy san'at, grafika, xaykaltaroshlik va hokazo) asosi hisoblanadi. Rassom tasviriy san'at turining qaysi birida ijod qilishidan qat'iyl nazar qalamtasvirga asoslanadi. Bo'lajak bakalavrlar qalamtasvir bo'yicha to'liq kursni tugatgandan so'ng quyidagilarga ega bo'lmoqliklari lozim: qalamtasvirning tasviriy san'atda tutgan o'rnini; tasviriy san'at bo'yicha alamtasvir mashqulotlarini o'tishda kompozitsiya qonuniyatlari, chiziqli, havo, perspektivalari, ufq tekisligi siluet, konstruksiya, shtrix, masshtab, nisbatlar, maeriallar xususiyatlari, yoruq-soya qonuniyatlari, turli tasvirlash vositalaridan foydalanish to'g'risida tasavvurga ega bo'lish kerak. Fanning o'qitishdan maqsad va vazifalar. Borliqni haqqoniy tasvirlash talabalarga amaliy bilimlarni beribgina qolmay, balki ularning umumiy dunyoharashlarini o'stirishda katta ahamiyatga ega. Realistik ram chizish san'ati, borliqni haqqoniy obrazlarda tasvirlash mahoratini rivojlantirishni o'z oldiga maqsad qilib qo'yadi Tasvirlashning asosiy qonun qoidalari. Odam tanasining anatomik tuzilish qonuniyatlari: suyaklarning shakli va ko'rinishlari. Inson tanasining plastik anatomiyasi. Bosh suyagi bo'laklari, Umurtqa pogonasi suyaklari, ularning ko'rinishlari, yelka kamari suyaklari, erkin qo'l suyaklari va uning plastikasi, erkin oyoq suyaklari va ularinig plastik tomonlari, ko'krak qafasi tuzilishi uning tasviriy san'atda tutgan o'rnini. Odam muskullar tizimi, uning shakllari, plastik hususiyatlari, rasmda muskullarni tasvirlash. Yalangoch naturani tasvirlashda plastik anatomiyaning ahamiyati. Odam gavdasining plastik anatomiyasi hamda uning nisbatlari. Odam anatomiyasi tuzilishining ilmiy asoslari. Erkak va ayollarning plastik anatomiya jihatdan o'zigi hoslik tomonlari. harakatdagi odam gavdasining shakllari dinamik va statik holatlar (yugurish, sakrash, mexnat jarayoni va boshqalar). Rassom tasviriy san'at turining qaysi birida ijod qilishidan qat'iynazar qalamtasvirga asoslanadi. U o'zining kuzatishlari, asar oldida kompozitsiyalari ustidagi izlanishlarni avval qalamda, dastlabki chizgilar bilan ifodalaydi. Katta san'at asarlarini yaratishda esa, ushbu bajarilgan chizgilar, rassomga yordamchi manba bo'lib xizmat qiladi. qalamtasvir mashqulotlari ko'rib-kuzatib to'g'ri tasvirlash, borlikni idrok etish, ko'l,

ong va sezgi organlarini shakllantirish-da bo'lajak rassom-pedagoglarga zarurdir. Tasvirlashning asosiy qonun qoidalari. O`quv qalamtasviri mashqulotlari va ularning talabalarni realistik tasvirlashga o`rgatishdagi ahamiyati. Tasvirlashning asosiy qonun qoidalari. Talabalarga chiziqli va fazoviy perspektiva to`g`risida tushuncha berish. Buyumlarni tasvirlashda chiziqli konstruktiv tuzilish, nur, soya, yarim soya, tushuvchi soya, shaxsiy soya, buyumlarni hajmi va ularni to`g`ri tushlash, kompozisiya asoslari kabi asosiy qonun qoidalarga o`rgatish. Tasvirlash vositalari: qog`oz turlari, qalamlar, ko`mir, pastel, sangina, sous va boshqalarni ishga tayyorlash. Odam, hayvon va qushlarning anatomik tuzulish xususiyatlari hamda ularni qalamchizgilar vositasida tasvirlash usullari. Odam bosh suyagining tuzilishi haqida dastlabki ma'lumotlar. Bosh uyagini metodik bosqichlarida to`g`ri tavirlash. Talabalarga qalamchizgilar chizdirishni o`rgatish orqali tabiatdagi barcha shakl va buyumlarni realistik tasvirlashga o`rgatish. qalamchizgilar bajarishda turli yumshoq tasvirlash vositalaridan foydalanish malakalarini oshirish.

Uyg`onish davrining buyuk rassomi va olimi Leonardo da Vinchi "Rangtasvir qonunlari" nomli asarida ta'kidlaganidek, yoshlar o`zlarini ilm-fan tasviriy san'atda sinamoqchi bo'lsalar, avvalo, rasm chizishni mukammal bilmoqlari lozim.

Qalamtasvir mashgʻulotlari boʻlajak tasviriy sanʻat oʻqituvchilariga quyidagi eng asosiy qonunlarni oʻrgatishni maqsad qilib qoʻyadi:

1. Tasviriy sanʻatda kompozitsiya asoslari.
2. Shakllarning chiziqli konstruktiv tuzilishi.
3. Buyumlarning oʻzaro nisbatlari.
4. Tasviriy sanʻatda perspektiva qonunlari.
5. Shakllarda yorugʻ vasoya qonuniyatlari.
6. Tasvimi metodik ketma-ketlikda analiz va sintez qilib toʻgʻri bajarish

Uygʻonish davrining buyuk rassomlari tabiatni ilmiy tahlil qilib, uni asosli oʻrganganlar va oʻz asarlarida ishonarli tasvirlaganlar. Jumladan, Leonardo da Vinchi, Alberti va Dyurerlar inson tanasi aʼzolarining har bir boʻlagini aniq oʻlchamlarda oʻrganib, oʻz tasvirlarida amalda qoʻllaganlar. Ular inson qomati yoki portretini tasvirlashdan oldin uning tuzilish xususiyatlarini, xuddi anatom tadqiqotchidek, asosli oʻrganganlar va natijada jahonga mashhur sanʻat asarlarini yaratganlar. Tasvirlanayotgan naturada soyalar quyidagilardan iboratdir:

Yorugʻlik - quyosh yoki sunʻiy yoritgichning buyum yuzasiga tik tushuvchi nuridir.

Soya - buyumlarning yoritilgan qismining orqa tomoni (teskarisi), yorugʻlik nurlari tushmagan yeri. Bunday soyalar shaxsiy soya deb ham yuritiladi. Tasvirlashda tushuvchi soyalar ham kuzatiladi. Ushbu soyalar buyumlarning biri ikkinchisini toʻsishi natijasida hosil boʻladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abdullayev N. “Sanʻat tarixi”. -T.: “Sanʻat”, 2001-y.
2. Egamov A. “Rangtasvir”. -T.: “Sanʻat”, 2003-y.
3. Qanoatov T. “Rangtasvir”. -T.: “Sanʻat”, 2003-y.